

כתובות פרק עשירי מי שהיה נשוי
מתוך "גמרא נוֹחָה"
על שם הורי נפתלי וחנה הולנדר הכ"מ

(כתובות ז, א)

משנה:

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת - הראשונה קודמת לשניה, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה (אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות).
נשא את הראשונה ומתה (בחייו), נשא שניה ומת הוא (ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו (לעיל פ"ד מ"י; דף נב, ב) 'בנין דכרין דיהויין ליכי מינאי' כו', או רוצים לחלוק ירושת אביהם) - שניה (שהיא בעלת חוב) ויורשיה [אם מתה לפני שחלקו] קודמין ליורשי הראשונה (אבל ראשונים באין לירש את אביהן [ולא את אמן, שהרי אותה ירש בעלה] דהא אינון ירחון' תנן, לפיכך פורעין את החוב תחילה, והשאר ירושה).

גמרא:

מדקתני 'הראשונה קודמת לשניה' (לישנא ד'קודמת') ולא קתני 'הראשונה יש לה והשניה אין לה' (ועל כרחך כשאין שם אלא כדי כתובה אחת קאמר: דאי לא - מאי נפקא מינה דקודמת - שמע מינה קודמת לכתחילה) - מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה; שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה - מה שגבה - גבה לעולם!
אימא לך 'מה שגבה לא גבה', ומאי 'קודמת' ? - לגמרי (שאין לשניה כלום) קתני, כדתנן [בבא בתרא פ"ח מ"ב]: 'בן קודם לבת' (ועל כרחך קודם לגמרי הוא).
איכא דאמרי: מדלא קתני 'אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה' - מכלל דאי קדמה שניה ותפסה מפקינן מינה! שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה - מה שגבה לא גבה לעולם!
אימא לך מה שגבה גבה; אידי דתנא 'שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה' (דבעי למיתני סיפא לישנא ד'קודמין', ולא שייך למיתני בה 'אם קדמו ותפסו אין מוציאין מידם', דהא ודאי מוציאין אם תפסו והחזיקו בקרקע, דהא נכסי אישתעבוד לשטר דבעל חוב) -

(כתובות ז, ב)

תנא נמי (רישא) 'הראשונה קודמת לשניה' (לישנא דלכתחילה: 'קודמת', ולא תנא 'אם קדמה ותפסה אין מוציאין...').

נשא את הראשונה [ומתה, נשא שניה ומת הוא - שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה]:

שמע מינה תלת:

שמע מינה (1): אחת בחייו ואחת במותו יש להן (לראשונים) כתובת בנין דכרין (ולא אמדינן כי תקון בנין דכרין - היכא דמתו שתיהן בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה - אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן, והשאר חולקין בשוה: דהשתא אתו תרוייהו בתורת בנין דכרין שהוא ירושת האב) ולא חיישינן לאינצויי. (אבל אחת בחייו ואחת במותו, דיורשי שניה באין על כתובת אמן בתורת ירושת חוב אמן, ולא מאביהם באה להם, ובני ראשונה באין ליטול חלק יתר מכח ירושת האב, דהא 'רחמון' תנן - לא שקלי, דלמא אתו לאינצויי ולומר "לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו" - הָא לא אמדינן).

ממאי?

מדקתני 'שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה' - מיקדם הוא דקדמי, הא איכא - שקלי;

שמע מינה (2): כתובה נעשית מותר לחברתה (דאף על גב דלא תקון כתובת בנין דכרין אלא אם כן יש מותר על שתי הכתובות דינר, דלא מיעקרא נחלה דאורייתא, כדתנן בפרקין, ופרשינן טעמא בפרק 'נערה שנתפתתה' (לעיל נב, ב): הני מילי כי מתו שתיהן בחייו, דתרוייהו אתו בתורת בנין דכרין; אבל אחת בחייו ואחת במותו, שהשניה נגבית בתורת חוב - אין לך ירושה גדולה מזו, ולא מיעקרא נחלה דאורייתא: שכשמת - נפלו נכסים לפני יורשין, וכשיצא שטר חוב על אביהן - אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חובת אביהן, והיא היא ירושתן, לפיכך כתובה זו נעשית כמותר לירושה, וגובין בני הראשונה כתובת בנין דכרין).

ממאי?

מדלא קתני 'אם יש שם מותר דינר';

ושמע מינה (3): כתובת בנין דכרין לא טרפה ממשעבדי (דלא תימא 'יתבוין' תנן, ובעל חוב הוה, ושעבודם קודם, ויטרפו מבני השניה - שהן בעלי חובות מאוחרין; אלא יורשין הן ויירתוין תנן, ולא גבו ממשעבדי), דאי סלקא דעתין טרפה ממשעבדי - ליתו בני ראשונה ולטרפינהו לבני שניה!

מתקיף לה רב אשי [על שלשת המסקנות]:
[שואל רב אשי על המסקנה הראשונה: אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין] ממאי? דלמא לעולם אימא לך אחת בחייו ואחת במותו אין להן כתובת בנין דכרין, ומאי 'קודמין' (דמשמע: הא אי איכא מידי למשקל בתרייהו שקלו [ואי לא - לא]? - לנחלה קתני (לא שיטלו הראשונים אחריהם כתובת אמן, אלא יטלו אחריהם חלקם במותר כדרך חולקי ירושה); וכי תימא 'יורשי הראשונה' למה לי (למה לי דקרו להו 'יורשי ראשונה'? הלא לא מכחה ולא מתקנתה הן באין לירש, ואמאי קתני סיפא 'יורשי הראשונה')? - איידי דתנא 'שניה ויורשיה' (איידי דקרי להו לבני שניה 'יורשי האם', דאינהו מינה קא ירתי) תנא נמי 'ליורשי הראשונה' (קרינהו לבני ראשונה נמי על שם יורשיה ולא משום דמידה קא ירתי אלא שמא בעלמא כלומר לבני הראשונה);
ודקאמרת [מסקנה שניה] 'כתובה נעשית מותר לחברתה' - דלמא לעולם אימא לך אין כתובה נעשית מותר לחברתה, והכא הוא, דאיכא מותר דינר (אי האי קודמין לירשי הראשונה - קודמין לכתובת בנין דכרין הוא, איכא לאוקומה בדאיכא מותר דינר; ואף על גב דלא תני 'אם יש שם מותר דינר' - הא קתני לה לקמן: זיה שם מותר דינר כו', ותרתני זימני לא איצטריך למיתני), 'ואחת בחייו ואחת במותו' - תנאי היא (אי שקלי בני ראשונה כתובת בנין דכרין אי לא), דתנאי:

'מתו אחת בחייו ואחת במותו: בן ננס אומר: יכולין בני הראשונה לומר לבני השניה "בני בעלת חוב אתם, טלו כתובת אמכם וצאו"' (על כרחן בדליכא מותר דינר קמיירי, מדקתני צאו ואי דאיכא נחלה יותר על שתי כתובות - מאי צאו דקא אמרי להו? נהי נמי דשקלי בני ראשונה כתובת בנין דכרין - שארא מיהא פלגי! אלא בדליכא, והכי קאמרי להו: "אתם בני בעלת חוב אתם, וכתובת אמכם - הואיל וחוב היא, ואינכם באין בתורת בנין דכרין - לא בעינן מותר דינר, דאין לך נחלה דאורייתא יפה מזו: שאנו ואתם פורעים חובת אבינו! הלכך טלו אותה וצאו, ואנו נטול השאר בכתובת בנין דכרין");
רבי עקיבא אומר: (משעה שמת הבעל בחייה של שניה) כבר קפצה נחלה (נחלת בנין דכרין) מלפני בני הראשונה ונפלה לפני בני השניה (להיות נחלה כשאר ירושה אף לבני השניה);

מאי? לאו בהא קא מיפלגי: דמר [בן ננס] סבר: אחת בחייו ואחת במותו - יש להן כתובת בנין דכרין, ומר [רבי עקיבא] סבר: אחת בחייו ואחת במותו - אין להן כתובת בנין דכרין (ואפילו הוי הכא מותר דינר - לא הוה שקלי בני הראשונה כתובת בנין דכרין, דבאחת בחייו ואחת במותו לא איתקן)?
אמר רבה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב, דיתבי וקאמרי:
דכולי עלמא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין, והכא - בכתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב (וסעמא דרבי עקיבא הכא [בברייתא] משום דליכא מותר דינר הוא, וקסבר אין כתובה נעשית מותר לחברתה, ואפילו השניה חוב היכא דמתו שתייהן בחייו, דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין, ויש שם מותר דינר והוא משועבד לבעל חוב - לא הוי מותר) קמיפלגי: מר [בן ננס] סבר כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב, ומר [רבי עקיבא] סבר אין כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב;
ואמינא להו [לרבנן דבי רב] אנא [רבה]: בבעל חוב כולי עלמא לא פליגי דהוי מותר (הואיל והשטר יוצא על כולם - נמצאו כולם פורעין, והיא נחלה שלהן: שעשו בהן מצות פריעת חוב אביהם); כי פליגי בכתובה (באחת בחייו ואחת במותו, שהשניה חוב היא - פליגי: בן ננס סבר: הרי זו כשאר חוב, והוי מותר; ורבי עקיבא סבר: לאו כשאר חוב דמי, כיון דאינהו גופייהו קא שקלי, והלכך הנך בני שניה [נחשבים] 'מקבלין' ולא 'פורעין'; נמצא שאין כאן נחלה דאורייתא, ולא איתקן ירושת בנין דכרין דרבנן למיעקר נחלה דאורייתא).

מתקיף לה רב יוסף: אי הכי (דבהא לחודא הוא דפליג רבי עקיבא משום דליכא מותר, ואי הוה מותר לא פליג) - (מאי) 'רבי עקיבא אומר כבר קפצה נחלה' (דמשמע: אין כאן תורת בנין דכרין כלל)? (הכי אבעי ליה) 'אם יש מותר דינר' [אז מקבליים בני הראשונה כתובת בנין דכרין] מיבעי ליה?
אלא אמר רב יוסף: (כדפרישית ברישא, דאפילו הוה בה מותר - באחת בחייו ואחת במותו קא מיפלגי (אתא רבי עקיבא למימר דהואיל ואחת במותו - ליכא כתובת בנין דכרין לבני ראשונה, וכל שכן כי ליכא [מותר]).

והני תנאי [בן ננס ורבי עקיבא] - כי הני תנאי, דתניא: 'נשא את הראשונה ומתה, נשא את השניה ומתה הוא - באין בניה של זו (קא סלקא דעתך אבני שניה קאי) לאחר מיתה ונוטלין כתובת אמר (והכי קאמר: באים בני השניה, שהיא בעלת חוב, ונוטלין כתובת אמר; אבל לבני ראשונה אין כאן כתובה, דקסבר: אחת בחייו ואחת במותו - אין להם). רבי שמעון אומר: אם יש מותר דינר - אלו נוטלין כתובת אמר ואלו נוטלין כתובת אמר, ואם לאו - חולקיין בשוה (את המותר על כתובת החוב [כתובת השניה])'; מאי - לאו בהא קא מיפלגי?: דמר סבר: אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין, ומר סבר: אחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין? לא! דכולי עלמא [תנא קמא ורבי שמעון]: אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין,

(כתובות צא, א)

והכא בדינר מקרקעי קמיפלגי (אי בעינן ההוא מותר שיהא שם שתי כתובות ודינר מקרקעות, והכא בדליכא מותר דינר אלא מטלטלי): מר [תנא קמא] סבר: מקרקעי אין, מטלטלי לא (משום הכי אמר תנא קמא ד'אין בני ראשונה נוטלין'), ומר סבר (ואתא רבי שמעון למימר: הואיל ויש מותר דינר כל דהו - שקלי): אפילו מטלטלי (רבי שמעון סבר: חוב הוי מותר).

ומי מצית אמרת הכי? והתנן [כתובת פ"י מ"ג]: 'רבי שמעון אומר: אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות - אין כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות יתר על שתי כתובות דינר!?' אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי: מר [תנא קמא] סבר: מבני חורין אין, ממשעבדי לא; ומר [רבי שמעון] סבר: אפילו ממשעבדי. אי הכי - (ואברייתא [לעיל]: נשא את הראשונה ומתה, נשא את השניה ומתה הוא - באין בניה של זו לאחר מיתה ונוטלין כתובת אמר. רבי שמעון אומר: אם יש מותר דינר - אלו נוטלין כתובת אמר ואלו נוטלין כתובת אמר, ואם לאו - חולקיין בשוה) קאי: 'רבי שמעון אומר: אם יש שם מותר דינר?' 'בין שיש שם מותר דינר' מיבעי ליה (הואיל ובדאיכא מותר מוקמת לה, אלא שמשועבד, ורבי שמעון לקולא קאמר - הכי איבעי ליה למימר: הואיל [או כגירסתנו: כיון] ויש שם מותר דינר אלו נוטלין כו')?!

אלא בפחות מדינר קמיפלגי: מר סבר: דינר - אין, פחות מדינר - לא; ומר סבר: אפילו פחות מדינר.

והא רבי שמעון 'דינר' קאמר?! וכי תימא 'איפוך' (פירושא דפרשנין בפלוגתייהו: איפוך ואימא 'באין בניה של זו' דקאמר תנא קמא - אבני ראשונה קאי, וקאמר דשקלי כתובת בנין דכרין, ואתא רבי שמעון למימר: אם יש שם מותר דינר - כולם נוטלין, ואם לאו, אלא פחות מדינר יש - חולקיין בשוה) - תנא קמא דמתניתין (דקאמר רבי שמעון עלייהו 'אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות אינם כלום') נמי 'דינר' קאמר (דקתני 'זיה שם יתר דינר' כו'; ותנא קמא דמתניתין הוא תנא קמא דברייתא)?!

אלא כי הנך תרי לישנאי קמאי (בדינר מקרקע או בדינר משעבדי), ואיפוך (תריצותא, והכי קאמר תנא קמא: באין בניה של ראשונה גם הם, ונוטלין כתובת אמר משום תנאי בנין דכרין, ואף על גב דליכא מותר דינר מטלטלי או משעבדי; ואתא רבי שמעון למימר: אם יש מותר דינר מקרקעי ובני חרי אלו נוטלין כו' והשתא - דרבי שמעון לחומרא [4] לא שייך לאותובי 'הואיל ויש שם מבעי ליה').

אמר מר זוטר א משמיה דרב פפא: הלכתא: אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין, וכתובה נעשית מותר לחברתה.

בשלמא אי אשמעינן 'אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין' ולא אשמעינן 'כתובה נעשית מותר לחברתה' - הוה אמינא אי איכא מותר דינר - אין, אי לא - לא; אלא לישמעין 'כתובה נעשית מותר לחברתה' ואנא ידענא משום דאחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין (דאי בשתייהו בחייו: דתרייהו בתורת בנין דכרין אתו - לא מצי למימר 'כתובה נעשית מותר לחברתה', דהא לאו פריעת חוב הוא! ואי הכא לא בעינן מותר - היכא איתקו)?! אי אשמעינן הכי [רק 'כתובה נעשית מותר לחברתה'] - הוה אמינא כגון שנשא שלש נשים, ומתו שתיים בחייו ואחת במותו, והך דמיית לאחר מיתה - יולדת נקבה היא, ולא בת ירושה היא [התינוקת אינה יורשת את האב אבל יורשת כתובת אמה] (ולכא למיחש לאינצויי, דהא לית לה בנכסים כח אלא כתובת אמה, ובני שתיים הראשונות - שהם זכרים ובאים לירש - יש בהם שכתובת אמר גדולה משל חברתה, ואומרים: "טלו כתובת אמכם כבנין דכרין, ואנו נטול כתובת אמנו"; ואי משום דליכא מותר דינר - הרי פרענו בין שנינו הכתובה השלישית, והיא נעשית מותר לשתיים שבחייו, ומריבה אין כאן: דאלו ואלו בתורת בנין דכרין נוטלין הכתובות, וזו שנטלה משום חוב - אין לה לריב, שהרי אינה יורשת שתוכל לומר "אתם יורשים הכתובות יתר

על החלוקה); אבל אחת בחייו ואחת במותו, והא דלאחר מיתה יולדת זכר היא - אימא ליחוש לאינצויי? (שיכול לומר בנה של זו נשילדה לאחר מיתתו, ומתה אחר כך, שהיא בעלת חוב: "אתם - למה תירשו את אבא יותר ממני, שאתם באים ליטול כתובת אמכם יתר על החלוקה! אם נטלתי אני כתובת אמי - לא מאבי ירשתי אלא מאמי") - קא משמע לן.

משנה:

מי שהיה נשוי שתי נשים, ומתו, ואחר כך מת הוא, ויתומים מבקשין כתובת אמן (שכתובת אמם מרובה משל חברתה, ואומרים בניה: "כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם, והשאר נחלוק") ואין שם אלא שתי כתובות - חולקין בשוה (כשאר כל ירושה: לפי הגולגולת).

היה שם מותר דינר: אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלים כתובת אמן.

אם אמרו יתומים (בני הכתובה הגדולה): "אנחנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר (מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי דינר יתר על שוויין, כדי שיהיה שם מותר דינר) " כדי שיטלו כתובת אמן - אין שומעין להן, אלא שמין את הנכסים בבית דינן.

היו שם נכסים בראוי (שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם, ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות) - אינן כבמוחזק (אינן נחשבים עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהן כבר ויש כאן מותר דינר).

רבי שמעון אומר: אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות - אינן כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר.

גמרא:

תנו רבנן: 'לזו אלף ולזו חמש מאות: אם יש שם מותר דינר - אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן, ואם לאו - יחלקו בשוה.'

פשיטא מרובין (בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר) ונתמעטו (שהולך קודם ששמו ב"ד) - כבר זכו בהן יורשין (יורשי כתובה הגדולה, לזכות בכתובת אמם משעת מיתה, שהיה שם מותר דינר); מועטין ונתרבו מאי?

תא שמע: דניכסי דבי בר צרצור 'מועטין ונתרבו' הוו, ואתו לקמיה דרב עמרם; אמר להו [ליורשי הכתובה הקטנה]: זילו פייסינהו (ליורשי כתובה הגדולה). לא אשגחו. אמר להו: אי לא מפייסיתו להו - מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא (קוץ שאינו מוציא דם בנוקבו בבשר, כלומר: שמתא ונדוד); שדרינהו לקמיה דרב נחמן, אמר להן: כשם ש'מרובין ונתמעטו'

(כתובות צא, ב)

זכו בהן יורשין - כך מועטין ונתרבו - זכו בהן יורשין (יורשי כתובה הקטנה, לחלוק הכל בשוה, הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר).

>סימן: אלף ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שדותיו בדברים עסיקין<:

ההוא גברא דהוו מסקי ביה (נושים בו) אלפא זוזי; הוו ליה תרי אפדני [בתי אפוזזה], זבינהו [הלוח מכר את שדותיו] חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה [ולא פרע את החוב]; אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו, הדר קטריף [התכוון לגבות ולא גבה עדיין, כמו להלן צב, ב], לאידך; שקל (לוקח) אלפא זוזי וקא אזיל לגביה, אמר ליה: "אי שויא לך (ההיא חדא [שכבר גבית]) אלפא זוזי (לקבלה בחוב שלך, ותניח לי את זו) - לחיי, ואי לא - שקיל אלפא זוזי ואיסתלק (מתרוייהו)!" [אט אם יש לוקח אחד לשתי השדות ההסבר פשוט: הוא מעדיף את השדות על כספו. אם יש שני קונים, האם זה הקונה השני שמציע למלוה את העיסקה? או הקונה הראשון?] סבר רמי בר חמא למימר: היינו מתנתיין (מתנתיין מצינו למיגמר האי דינא, דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי, שהיה מעלה על דמיה): 'אם אמרו יתומים "הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר"!'.

אמר ליה רבא: מי דמי? התם אית להו פסידא ליתמי (לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אלו), הכא מי אית ליה פסידא? אלפא יהיב ואלפא שקיל! וטירפא בכמה כתבינן (הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף וזו לפצותו מחובו, וחזר לבית דין לכתוב לו שטר טירפא על זה, שמכרה לו באחריות, והרי טרפוה ממנו בדמי אלף זה שהיה מחויב - בכמה כתבינן ליה טירפא? באלפא - כשיעור החוב? או בחמש מאה - שהרי כך קנאה ממנו)? רבינא אמר: באלפא; רב עזירא אמר: בחמש מאה. והלכתא: בחמש מאה.

ההוא גברא דהווי מסקי ביה **מאה** זוזי; הווי ליה תרי קטיני דארעא (שדות קטנות); חד זבינהו בחמשיין וחד בחמשיין; אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו, הדר אתא וקטריף לאידך; שקל מאה זוזי, וקאזיל לגביה, ואמר ליה: אי שויא לך מאה זוזי - לחיי; ואי לא שקול מאה זוזי ואיסתלק. סבר רב יוסף למימר: היינו מתניתין: 'אם אמרו יתומים כו'! אמר ליה אביי: מי דמי? התם אית להו פסידא ליתמי, הכא מאי פסידא אית ליה? מאה יהיב מאה שקיל! וטירפא בכמה כתבינן? רבינא אמרף במאה; רב עזירא אמר: בחמשיין; והלכתא בחמשיין.

ההוא גברא דהווי מסקי ביה מאה זוזי; שכיב שבק קטינא דארעא דהווי שויא חמשיין זוזי; אתא בעל חוב וקטריף ליה. אזול יתמי, יהבו ליה חמשיין זוזי; הדר קטריף לה! אתו לקמיה דאביי, אמר להן: '**מצוה** על היתומים לפרוע חוב אביהן' (משום כבוד אביהן, אלא שאין לבית דין לכופן על כך, דלאו מצות עשה מפורשת היא, כסוכה וכלולב, אלא מצוה בעלמא דרבנן): הני קמאי - מצוה עבדיה; השתא כי טריף - בדין קטריף (שנכסי הלוה נשתעבדו לו)! ולא אמרן דלא אמרו ליה (כשפרעו את הראשונים): 'הני חמשיין זוזי - דמי דארעא קטינא (כשאר מכר ולא כפריעת החוב)', אבל אמרו ליה 'הני חמשיין זוזי דמי דארעא קטינא' - סלוקי סלקוה.

ההוא גברא דזבנה ל**כתובתה** דאימיה (שהיתה נשואה לאחר [נישואין שניים, לא לאביו] ומכר כתובתה [כלומר: את מה שהוא יקבל מהכתובה] בחיי בעלה [השני]) **בטובת הנאה** (בדבר מועט, מפני שהוא ספק: שמא תמות וירשנה בעלה, או אפילו ימות בעלה בחייה - שמא ימות הבן בחייה, ולא תבא הזכות לידו, ואין ללוקח בה כלום, דלא היה זה שלוחו), ואמר ליה: אי אתיא אם ומערערא - לא מפצינא לך (והמעות לא אחזיר לך: דשלא באחריות אני מוכר לך). שכיבא אימיה ולא איערערא, ואתא איהו וקא מערער (לומר 'אני תחת אמי עומד, ואטלנו, ואף המעות לא אחזיר, דשלא באחריות סבירת וקבילת')!! סבר רמי בר חמא למימר: איהו - במקום אימיה קאי! אמר ליה רבא: נהי דאחריות דידה לא קביל עליה - אחריות דידיה מי לא קביל (אם יבא הוא ויערער - דין הוא שיחזיר לו מעותיו)? ((ונהי נמי דחזר במכירת הקרקע, דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו, כדתני' (תוספתא בבא מציעא פ"ו ה"ז [ליברמן]: בבא מציעא טז, א): "מה שאירש מאבא מכור לך" - לא אמר כלום'; והא לא דמיא לגזול שדה ומכרה, וחזר ולקחה מבעלים הראשונים, דקיימא לן בה (שם טז, ב): "מה מכר ראשון לשני? - כל זכות שתבא לידי"; דהתם לקחה דוקא, דטרח אבתרה וחבנה, כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח; אבל 'נפלה זו בירושה' - אמרינן התם: 'ירושה ממילא הוה', ולא טרח למיקם בהימנותיה, וחזר במכירתו ומחזיר המעות; לשון אחר: 'דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה': שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה, ומת, ונפלו נכסים לפניו, וכל זמן שלא עמדה בדין - אם מכרה זה - המכר קיים, ואינו יכול לחזור, שהרי יורש הוא, וכל הנכסים לפניו, אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתבענו, ועל שדה זו שעבודה מוטל, והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח; ומשום דאמר ליה האי "אי אתיא אמי ומערערא לא מפצינא לך ותפסיד מעותיך" - לא מכרה אלא בדבר מועט.)

אמר רמי בר חמא: ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ("כל מי שיטרפנה מידך - אפילו בדין - לא אחזיר לך המעות"), ואתא שמעון ומכרה לראובן (בעלים הראשונים) באחריות (שכל מי שיטרפנה בדין יפצנה לו) -

(כתובות צב, א)

ואתא בעל חוב דראובן (שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון, ואילו בא ומצאה ביד שמעון - הכי נמי הוה טריף לה) וקטריף ליה מיניה - דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה (כשם שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות, ובא בעל חוב דראובן וטורפה - היה שמעון מפצהו, ועל ראובן לא יוכל לחזור, שהרי שלא באחריות לקחה הימנו - כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו).

אמר ליה רבא: נהי דאחריות דעלמא (כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן) קביל עליה (שמעון) - אחריות דנפשיה (ערעור הבא לו מחמת עצמו) - מי קביל עליה? ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב, ומכרה לשמעון שלא באחריות, ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות, ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה - דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה.

מאי טעמא?

בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי (המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה; וכשם שאם לקחה ראובן מלוי, ומכרה לשמעון - שאינו אחיו - שלא באחריות, וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות, ובא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן - צריך שמעון לפצותו, שהרי באחריות מכרה, והוא לקחה שלא באחריות - אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה, ובא בעל חוב דיעקב - יפצנו שמעון; ולא אמרין דראובן כרעיה דאבוה הוא, ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון).

אמר רמי בר חמא: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, וזקף עליו במלוה (שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם), ומת ראובן, ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון, ופייסיה בזוזי (במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי - פייס את הנושה בשביל ראובן, שבאחריות מכרה לו) - דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן: "אנן - מטלטלי שבק אבון גבך (והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו, שאין לנו קרקע, והמעות לא היה לך ליתן), ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי (ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות, לפי שאין לנו קרקע מאבינו)", אמר רבא: אי פקח אידך - מגבי להו ניהליהו ארעא (כשתבעוהו היתומים - יפרע להן קרקע בדמי המעות), והדר גבי לה מינייהו (בשביל אחריות אביהם, ולא מצו למימר "לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחנוהו במעות", דאמר להו: "על ידי שעבוד חוב אביכם באה לכם, והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו"), כרב נחמן; דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן - בעל חוב (של אביהם) חוזר וגובה אותה מהן (כאילו נפלה להם ממש בירושה).

אמר רבה: ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון, וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי, ואתא בעל חוב דראובן - רצה מזה גובה רצה מזה גובה; ולא אמרן אלא דזבנה בינונית, אבל זבנה עידית וזבורית - מצי אמר ליה: להכי טרחי וזכיני ארעא דלא חזיא לך; ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה

(כתובות צב, ב)

אבל שבק בינונית - דכוותה מצי אמר ליה: "הנחתי לך מקום לגבות הימנו". (ראובן מכר כל שדותיו ללוי בשטר אחד; דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא אם כן לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה, דמצי אמר ליה: "הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו, ואין זו בשעבודך", דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין; רצה מזה גובה רצה מזה גובה - וכדמסיים ואזיל דובן לוי משמעון בינונית, ששעבוד בעל חוב עליה, ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון; הלכך רצה לגבות משמעון עידית - גובה, דאמר ליה: "אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי, וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום - לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות"; רצה מלוי גובה: כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית - גובה בינונית מלוי, דאמר ליה: "לקחת את שעבודי - בינונית - שדיני מוטל עליה!" ואף על גב דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן, והניח אצלו זיבורית, לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי, כדתנן [גיטין פ"ה מ"ב]: אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו הן זיבורית - התם הוא, דראובן בעל חובו הוא, ואמור רבנן מפני תקון העולם: כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו - לא יטרוף לקוחות; אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא הוא בא.)

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה - דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה (אם יש לו עליו שום גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב, או "אישתבע לי דלא פרעתך"), ולא מצי אמר ליה "לאו בעל דברים ידי את (איני טורף ממך כלום)" משום דאמר ליה: "דמפקת מיניה - עלי הדר (מה שאתה מוציא ממנו יחזור עלי)".

ואיכא דאמרי: אפילו שלא באחריות נמי (מכרה ראובן לשמעון - לא מצי אמר ליה בעל חוב לראובן "לאו בעל דברים ידידי את"), דאמר ליה: "לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי".

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו

(כתובות צג, א)

עסיקין (עוררין): עד שלא החזיק בה - יכול לחזור בו (אם לא נתן מעות); משהחזיק בה - אינו יכול לחזור בו (שהקרקע נקנה בחזקה כי אמר ליה "חזק וקני", ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות), משום דאמר ליה: "חייאתא (שק קטן) דקייטרי (מלא קשרים) סברת וקבילת (בדמי חתיכות כסף)" (כלומר: נתרצית לאבד מעותיך מספק). ומאימת מחזיק בה? מכי דייש אמצרי [רש"י בבא מציעא יד, ב ד"ה מכי דייש אמצרי: מתקן גבולי השדה ומגביהם].

איכא דאמרי: אפילו באחריות נמי (מכרה לו - אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין, ולא אמרינן 'סוף סוף עליה הדר', ואטרוחי דייני למה לן), דאמר ליה: "אחוי טירפך (שטר טירפא מבית דין שכתבו לך שיצאה השדה מידך בדיו) ואשלם לך (ותחזור עלי לטרופך, וכל זמן שלא יצתה מידך - לא אשלם, שהרבה עוררין שאין זוכין בדיו)".

משנה:

מי שהיה נשוי שלש נשים ומת, כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות (ושלשתן נחתמו ביום אחד; דאי בתלתא יומי - הקודמת בשטר קודמת בגיבוי) ואין שם אלא מנה - חולקין בשוה (שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה [אותו מנה הנמצא בעזבונו], דבכולהו איכא מנה).

היו שם מאתים (אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה ראשון, אבל במנה שני אין שעבוד לשטרה של מנה): של מנה נוטלת חמשים (בגמרא פריך עלה), של מאתים ושל שלש מאות: שלשה שלשה של זהב (שלשה דינרי זהב, וכל דינר זהב = עשרים וחמשה דינרי כסף, כדאמר ב'הזהב' (בבא מציעא מה, ב) ושל מאתים כחה שוה במאתים לבעלת שלש מאות, שהרי מאתים משועבדים לשטרה).

היו שם שלש מאות (מנה ראשון משועבד לכולן, והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות, והשלישי לבעלת שלש מאות לבדה): של מנה נוטלת חמשים (בגמרא פריך עלה), ושל מאתים - מנה (בגמרא מפרש לה), ושל שלש מאות - ששה של זהב (הם מאה וחמשים זוז).

וכן שלשה שהטילו לכיס (מעות לקנות סחורה לשכר) - פיתחו או הותירו - כך הן חולקין (כל אחד ואחד נוטל בשכר וההפסד לפי מעותיו).

גמרא:

של מנה נוטלת חמשים? תלתינ ותלתא ותילתא הוא דאית לה (דהיינו שליש של מנה, שהרי אין לה חלק במנה שני)!

אמר שמואל: בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה: "דין ודברים אין לי עמך במנה (כשתבואי לדין - לא אריב עמך במנה המשועבד לך, ולא יתמעט חלקך בשבילי)" (הלכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותה).

אי הכי - אימא סיפא: 'של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב' - תימא לה (בעלת שלש מאות לבעלת מאתים): "הא סלקת נפשך מינה (ואין לך לחלק אלא במנה שני)!"

משום דאמרה לה: "'מדין ודברים הוא דסליקי נפשי' (לא נתתי חלקי במתנה, ומה שגבתה - לא בשליחותי גבתה, שתאמר לי 'נטלה זו חלקך'; אני סילקתי עצמי מלדיב עמה ומלמעט חלקה במנה, וגבר ידה לגבות חצי המנה בשעבוד שטרה; עכשיו אני באה לחלוק עמך בנותר שלא סילקתי עצמי מלדיב עמך, ושעבודי ושעבודך שוים)".

היו שם שלש מאות [של מנה נוטלת חמשים, ושל מאתים - מנה, ושל שלש מאות - ששה של זהב]:

'של מאתים - מנה' שבעים וחמשה הוא דאית לה (דהא כיון דאוקימנא בכותבת בעלת מאתים כו' - אין לה לחלוק מעתה אלא במאה וחמשים, אבל במנה שלישית אין לה כלום)!

אמר שמואל: (סיפא) בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה "דין ודברים אין לי עמכם במנה" (ובעלת מאתים לא כתבה כלום; הלכך: מנה

ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה, ומנה שני חולקות בעלת מאתים ובעלת שלש מאות, ומנה שלישי כולה לבעלת שלש מאות).

רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא אמר: (לא תוקמה ב'כותבת', אלא בשתי תפיסות שתפסו מטלטלין לכתובתן, ולא נמצאו להן מאתים בפעם אחת אלא בשתי פעמים): **רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות:** רישא בשתי תפיסות, דנפלו שבעין וחמשה בחד זימנא (ובאו לדון עליהם, אמרין להו 'חולקות בשוה', שהרי שעבוד שלשתן על מנה) ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא (בעלת מנה כבר גבתה עשרים וחמשה, ובאת לריב על שבעים וחמשה; הלכך שבעים וחמשה משועבדים לכולנה וחולקין אותן - הרי ביד כל אחת חמשים, והמותר אין לבעלת מנה חלק בו; היינו דקאמר 'של מאתים ושל שלש מאות - שלשה שלשה של זהב'); **סיפא בשתי תפיסות:** דנפלו שבעים וחמשה בחד זימנא, ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא (שבעים וחמשה מינייהו - יד כולן שוין בו, ובעלת מאתים שלא גבתה בתפיסה ראשונה אלא עשרים וחמשה - באה לריב על שניה על מאה שבעים וחמשה, ופלגי שבעים וחמשה בין שלשתן; ונמצא ביד כל אחת חמשים, ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות, וחצי מאה שנשארו כולה לבעלת שלש מאות; נמצאת של מנה נוטלת חמשים, ושל מאתים - מנה, ושל שלש מאות - מאה וחמשים, שהן ששה דינרי זהב).

תניא: 'זו משנת רבי נתן; רבי אומר: אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו' (שאין זה דומה לשלשה שהטילו לכיס, דהתם שבח מעות שהשביחו מעותיהן שקלי, הלכך כל אחד יטול לפי מעותיו; אבל הכא - טעמא משום שיעבדא הוא, וכל נכסיו אחראין לכתובתה; הלכך שלש המנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה, עד שתגבה כל כתובתה) **אלא חולקות בשוה** (לפיכך חולקות בשוה).

וכן שלשה שהטילו [לכיס, פחתו או הותירו - כך הן חולקין]:
אמר שמואל: שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים -

(כתובות צג, ב)
השכר לאמצע (חולקין בשוה).

אמר רבה: מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה (שלקחו בהן שור לחרוש וחורשין בו ואין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום, הלכך חולקין בשוה) ועומד לחרישה, אבל בשור לחרישה (והשביח בבשר) ועומד לטביחה (ושחטוהו) - זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו (שהרי מתחלק לאבריו; והא דנקט ראשית מקחן לחרישה - רבותא אשמועינן: דאע"ג דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות לשותפות - השתא, דשבח בבשר ושחטוהו, והוא מתחלק לאבריו - יטול איש לפי מעותיו).

ורב המנונא אמר: אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה - השכר לאמצע.

מיתיבי [תוספתא כתובות פ"ה ה"ד [ליברמן]]: 'שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע' מאי? לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה, ותיובתא דרבה?

לא, בשור לחרישה ועומד לחרישה.
אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי? זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו (דשור כחוש אין עבודתו דומה לשל בריא)? אדתני סיפא 'לקח זה בשלו' (שוורים בריאים במאתים) וזה בשלו (שוורים כחושים במנה) ונתערבו - זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו' - ליפלוג וליתני בדידיה (אף כשהטילו לכיס מעות ולקחו בהמה אחת): 'במה דברים אמורים? בשור לחרישה ועומד לחרישה (יחלקו); אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה - זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו'!
הכי נמי קאמר: במה דברים אמורים? בשור לחרישה ועומד לחרישה, אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה - נעשה כמי שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו: זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו.

תנן: 'וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין' מאי? לאו 'פחתו' - פחתו ממש, 'הותירו' - הותירו ממש (וקתני 'כך הן חולקין' - לפי המעות - ותיובתא דשמואל)!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא: לא! 'הותירו' - זווי חדתי (שמטילין זוים ישינים, ונתנו ונשארו בהם עד שנעשו חדשים ויוצאין הם בהוצאה, הלכך חולקים לפי המעות - דכל חד מאי דיהיב שקיל; אבל אם הותירו יותר על החשבון - השכר לאמצע); 'פחתו' - אסתירא דצוניתא (שנפסלה המטבע ואין יוצאת בהוצאה ומי שיש לו מכה בפיסת רגלו מתחת קושר מהם שם דמעליא ליה חלודה דידהו וצורתא דידהו כדאמרין במסכת שבת (סו, א): 'יוצאין בסלע שעל הצינית' ומפרש:

מאי צינית? בת ארעא; דכיון דישנו בעין - נוטל כל אחד כחשבון שהטיל, אבל אם פחתו מאה או חמשים זוז זה מפסיד מחצה וזה מחצה ש, השכר וההפסד לאמצע).

משנה :

מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת: הראשונה קודמת לשניה, ושניה לשלישית, ושלישית לרביעית; וראשונה נשבעת לשניה (אם שניה טוענת "הואיל ואת באת ליטול תחלה - השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום, דלמא לא משתייר לי נכסים כשיעור כתובתי"), (ואף שלישית תאמר כן לשניה [ולכן] ושניה [נשבעת] לשלישית, (ורביעית [תאמר כן] לשלישית) ושלישית [נשבעת] לרביעית, והרביעית נפרעת שלא בשבועה (אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה, וכגון שהיתומים גדולים; וקסבר האי תנא: כי אמרו רבנן 'הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה' - ביתומים קטנים אמרו, ולא בגדולים).
בן ננס אומר: וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת? אף היא לא תפרע אלא בשבועה (ובגמרא מפרש פלוגתייהו במאי).
היו יוצאות כולן ביום אחד (כלומר: יוצאות לפנינו ומלמדות שכולן נכתבו ביום אחד) - כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת (בכתובתה) - זכתה (אם השעות מפורשות בתוכן, כגון באחת כתוב 'ביום פלוני בשעה שלישית' ובשניה 'בשעה רביעית' וכן בכולן); וכך היו כותבין בירושלים: שעות; היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה - חולקות בשוה.

גמרא :

במאי קמיפלגי?

אמר שמואל :

(כתובות צד, א)

כגון שנמצאת אחת מהן (מן השלש שדות שגבו שלש נשים ראשונות) שדה שאינה שלו (שנודע שגזלה, וסוף שיבואו בעלים ויטלוה ממנה, וכשבאה רביעית לגבות כתובתה משדה רביעית - באה זו ועומדת לאמר: "למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מיד", ונמצאתי קרחת! רצוני שתשבעי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל"), וב'בעל חוב מאוחר שקדם וגבה' קמיפלגי: תנא קמא סבר: מה שגבה לא גבה (הלכך - למה תשבע? אם יבא הנגזל ויטרוף מזו - תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה, דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר), ובן ננס סבר: מה שגבה גבה (ואין השלישית חוזרת עליה לפיכך יכולה [השלישית - או כל אחת האחרות] להשביעה [את הרביעית]).

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: דכולי עלמא מה שגבה לא גבה, והכא - בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי: (ושבועה דבן ננס טעמא מאי?) מר סבר חיישינן שמא תכסיף (חיישינן שמא תכסיף הרביעית הזאת את השדה שהיא גובה, דכי חזיא דלא משבעינן לה - ידעא דהדא שלישית עילוה כשיטלו מה שבידה ולא חיישא הך רביעית לאשבוחי לארעא אלא שמטה ואכלה) ומר (ותנא קמא) סבר לא חיישינן שמא תכסיף.
אביי אמר: דאביי קשישא איכא בינייהו, דתני אביי קשישא: (והיתומים באים להשביעה ולא בנמצאת שדה שאינה שלו מיירי) 'יתומים שאמרו' (הבא ליפרע מהם לא יפרע אלא בשבועה אף) - גדולים (אמרו), ואין צריך לומר קטנים; תנא קמא לית ליה דאביי קשישא, ובן ננס אית ליה דאביי קשישא.

אמר רב הונא: הני תרי אחי ותרי שותפי (או תרי שותפי), דאית להו דינא (בדבר השותפות) בהדי חד, ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא (ויצא השותף חייב) - לא מצי אידך (שותף חברו) למימר ליה (לבעל הדין) "את - לאו בעל דברים דידי את (בדין זה שנתחייב חברי אני אדין עמך בחלקי)", אלא שליחותיה עבד.

אקלע רב נחמן לסורא, שילוהי: 'כי האי גוונא מאי? אמר להו: מתניתין היא: 'הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית' - ואילו 'ראשונה לשלישית' לא קתני (דתשבע, לפי שנשבעה); מאי טעמא? לאו משום דשליחותה עבדה?!
מי דמי? התם שבועה לאחר ושבועה למאה, הכא אמר: 'אילו אנא הואי טעיננא טפי'!
ולא אמרן (שיחזיר וידון) אלא דלא איתיה (האי שותף) במתא (כשבא חברו לדיון), אבל איתיה במתא - איבעי ליה למיתי.

אתמר: שני שטרות (מכר שדה אחת לשני בני אדם) היוצאים ביום אחד:

רב אמר: חולקין; ושמואל אמר: שודא דדייני (לפי ראות עיני הדיינין יטילו הזכות והחובה) (שודא: לשון השלכה, כמו ירה בים דמתרגם שדי בימא (שמות טו, ד)).
לימא רב דאמר כרבי מאיר, דאמר (לענין גט): עדי חתימה כרתי (עדי חתימה עיקר כריתות, וכן לענין השטרות, ואלו שניהם נחתמו ביום אחד; ובמקום שאין כותבין שעות גלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחברו, ואפילו זה שחרית וזה במנחה - אין זה גובה יותר מזה; הלכך: מאי שודא דדייני איכא למימר? אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה!),

(כתובות צד, ב)
ושמואל דאמר כרבי אלעזר [בן שמוע], דאמר: עדי מסירה כרתי (אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו בפני עדים - גובה מנכסים משועבדים, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים, אלמא עדי מסירה עיקר; והכא יש לומר: שמא האחד היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו, ואת השני הטעה; וכי לא ידעין נימא 'שודא דדייני': לפי מה שהם רואים מי מהם היה רגיל אצלו יותר, דשודא עדיפא מחלוקה) ! ?
לא, דכולי עלמא כרבי אלעזר (דקיימא לן כוותיה בגטין, ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה), והכא בהא קמיפלגי: רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא דדייני עדיפא.
ומי מצית מוקמת ליה לרב כרבי אלעזר? והאמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר בגיטין! כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר: 'אף בשטרות' מכלל דרב סבר בשטרות לא!
אלא מחוורתא רב כרבי מאיר, ושמואל כרבי אלעזר.

מיתיבי: 'שני שטרות היוצאים ביום אחד - חולקין' (אלמא חלוקה עדיפא) תיובתא דשמואל!
אמר לך שמואל: הא מני - רבי מאיר היא (ולכא למימר שודא בחתימתו), ואנא דאמרי כרבי אלעזר.
אי רבי מאיר - אימא סיפא: 'כתב לאחד' (השטר ולא מסר לו עד שכתב שטר שני לאחר עליה) ומסר לאחר - זה שמסר לו קנה' ואי רבי מאיר - אמאי קנה? האמר 'עדי חתימה כרתי' (אלא לאו - רבי אלעזר, ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה, וקתני 'חולקין' - אלמא חלוקה עדיפא)?
תנאי היא (איכא למאן דאמר שודא עדיף ואיכא למאן דאמר חלוקה עדיפא), דתניא: (בשלהי פרק קמא דגטין: "הולך מנה לפלוני", והלך וביקשו ולא מצאו - שמת - יחזרו למשלח; מת המשלח - יחזרו ליורשים כו') וחכמים אומרים: יחלוקו (יורשי משלח ויורשי מי שנשתלחו לו); וכאן אמרו: מה שירצה השליש (דהיינו שליח) יעשה (אלמא שודא עדיפא).

אמיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא בצפרא; לאורתא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא (ולא נודע למי מסרה תחלה שטר מתנה).
אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת, אוקמיה בנכסא. אתא מר עוקבא לקמיה דרב נחמן, אוקמיה בנכסא.
אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן, אמר ליה: מאי טעמא עבד מר הכי?
אמר ליה: ומאי טעמא עבד מר הכי?
אמר ליה: דקדים.
אמר ליה: אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות (וכיון דלא הקפידו בני מקום לכתוב שעות - גילו מנהגם שאין הולכים אחר הקודם לבו ביום, ושניהם שוים)?
[שאל רב ששת:] אלא מר - מאי טעמא עבד הכי (ולא אמר 'יחלוקו')?
אמר ליה: שודא דדייני (כרבי אלעזר, דאמר עדי מסירה כרתי, ולי [לרב נחמן] או אולי לרש"י?) נראה שזה היה חביב לה יותר, וקדמה ומסרה לו תחלה).
אמר ליה: אנא נמי - (תיהוי דידך) שודא דדייני (וכיון שפסקתי אני הדין - שוב אין לך כח להוציא מידו, שהרי יצא מב"ד זכאי בשודא דדייני)!
אמר ליה: חדא: דאנא דיינא (על פי ראש גלותא והישיבה) ומר לאו דיינא, ועוד: מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה (לא אמרת: טעם שלך משום שודא דדייני, אלא משום דקדים בחתימה כרבי מאיר, ובזו טעית, דהא לאו בירושלים יתבינן).

הנהו תרי שטרי (של מכר שיצאו על שדה אחת) דאתו לקמיה דרב יוסף: חד הוה כתוב 'בחמשא בניסן' וחד הוה כתוב ביה 'בניסן' סתמא.
אוקמיה רב יוסף להווא ד'חמשא בניסן' בנכסים.
אמר ליה אידך: ואנא אפסיד?
אמר ליה: את - ידך על התחתונה: אימא 'בר כ"ט בניסן את'!
אמר ליה: ונכתוב לי מר

(כתובות צה, א)

טירפא (לטרופ לקוחות) מאיר ואילך (מר"ח אייר, שהרי מכרה לו באחריות) !
אמר ליה: יכלי (לקוחות) למימר לך: 'את בר חד בניסן את (ושטרך קודם
ושלא כדין נטלה ממך) !

מאי תקנתיה (דהאי) ?

נכתבו הרשאה להדדי (יבקש מאת חברו בר חמשה בניסן, וימסור לו שטרו, ויכתוב לו הרשאה
עליו לטרופ לקוחות; ואם יאמרו לו "בר חד בניסן את" אומר להם: "אני בא לטרופ בשביל מעות של חמשה
בניסן, שהרי לשנינו מכרה באחריות ואני בא בהרשאה עליכם מכחו" ואם יאמרו לו "הוא קדם ואת בר כ"ט
בניסן היית", אומר להם "אני בא מחמת עצמי").

משנה :

מי שהיה נשוי שתי נשים, ומכר את שדהו (המשועבד לכתובות), וכתבה
ראשונה (שנשא תחלה) ללוקח "דין ודברים אין לי עמך" - השניה
מוציאה מהלוקח (כשימות בעלה), וראשונה מן השניה, והלוקח מן
הראשונה, וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם; וכן בעל חוב,
וכן אשה בעלת חוב (מפרש בגמרא).

גמרא :

וכי כתבה ליה - מאי הוי? : והתניא: 'האומר לחבירו "דין
ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה"
לא אמר כלום' ?

הכא במאי עסקינן? - בשקנו מידה (ואמרין ב'הכותב לאשתו' דהיכא דקנו מידו -
מגופה של קרקע קנו מידו).

וכי קנו מידה מאי הוי? תימא "נחת רוח עשיתי לבעלי"! מי לא
תנן [גיטין פ"ה מ"ו]: 'לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה - מקחו בטל'
(משמע לגמרי, ואפילו בחיי הבעל; ובבבא בתרא מוקמינן לה באחת מאותן שלש שדות: או ייחדה לה
לכתובתה, או כתב לה בתוך הכתובה, או שהכניסה לו שום משלה) 'אלמא יכולה היא שתאמר
"נחת רוח עשיתי לבעלי"! ?

אמר רבי זירא אמר רב חסדא: לא קשיא: הא רבי מאיר הא רבי
יהודה, דתניא: 'כתב לראשון (שטר מכר על שדה אחת) ולא חתמה לו (לא הודית
באותו מכר), לשני (וכתב שטר אחר ללוקח שני על שדה אחרת) וחתמה לו - איבדה
כתובתה (אם אין שם בני חורין, שהרי הראשון אומר "הנחתי לך מקום לגבות הימנו") - דברי
רבי מאיר; רבי יהודה אומר: יכולה היא שתאמר "נחת רוח עשיתי
לבעלי, אתם מה לכם עלי" ([ואפ"ל] מן השני תגבה) !

ורבי סתם לה (דסתמינהו למשניות) הכא (בכתובות סתם לו) כרבי מאיר וסתם לה
התם (במסכת גיטין סתם לו מקחו בטל) כרבי יהודה?

אמר רב פפא: (מתניתין [בגיטין]) בגרושה (כשהיתה גרושה ואחר כך כתבה לו ללוקח כן)
ודברי הכל.

רב אשי אמר: (אפילו ביושבת תחתיו) כולה רבי מאיר היא (ותרוייהו סתמי כרבי
מאיר, ומתניתא דגיטין - דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה; להכי מקחו בטל); ועד כאן לא
קאמר רבי מאיר התם (בברייטא 'איבדה כתובתה') אלא בשני לקוחות, דאמרי
לה: אי איתא ד'נחת רוח עבדת' - לקמא איבעי לך למיעבד (דהא חזינן
דבראשון לא עשתה נחת רוח לבעלה - הלכך לא מצית למימר כי חתמה לשני "נחת רוח עשיתי לבעלי"),
אבל בלוקח אחד אפילו רבי מאיר מודה; ומתניתין (דהכא, דאשמעינן מינה
חתימתה קיימת) - דכתב ליה (הבעל) לאתר (קודם לזה ולא חתמה לו, ולזה חתמה).

תנן התם [גיטין פ"ה מ"ב]: 'אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש
נכסים בני חורין, ואפילו הן זיבורית'.

איבעיא להו: אישתדוף (נתקלקלו) בני חרי (לאחר שלקחו הלקוחות) - מהו
דליטרוף ממשעבדי?

תא שמע: 'כתב לראשון ולא חתמה לו, לשני וחתמה לו - איבדה
כתובתה, דברי רבי מאיר' - ואי סלקא דעתך אישתדוף בני חרי
טריף ממשעבדי, נהי דאיבדה כתובתה משני - מראשון מיהא תיגבי
(שהרי נתקלקל זכותה במקום שהניח לה לגבות, והוה ליה כאשתדוף) !

אמר רב נחמן בר יצחק: מאי 'איבדה'? - איבדה משני !

אמר רבא: שתי תשובות בדבר: חדא: ד'איבדה' - לגמרי משמע; ועוד תניא (דמראשון לא תגבה) (תוספתא כתובות (ליברמן) פרק י הלכה ד): 'לוח מן האחד ומכר נכסיו לשנים, וכתב בעל חוב ללוקח שני "דין ודברים אין לי עמך" - אין לו על לוקח ראשון כלום, מפני שיכול לומר "הנחתי לך מקום לגבות הימנו"!' - התם איהו דאפסיד נפשיה בידים (וכולה רבא קאמר לה: לא תימא "מאי איבדה כתובתה" - משני; דאף מראשון איבדה - אפילו הכי לא נפשוט מינה 'אישתדוף בני חרי לא טריף ממשעבדי', דהתם היא דאבדה כתובתה, והא דקתני אין לו על לוקח ראשון כלום' - חד טעמא הוא: האי דלא הדר גבי מהראשון - משום דאפסיד נפשיה בידים, שכתב לשני "דין ודברים אין לי עמך" - ולא דמי לאישתדוף).
 תוספות ד"ה התם איהו דאפסיד נפשיה: מה שפירש בקונטרס: 'וכולה רבא קאמר לה' - לא נהירא לר"ת, דאם כן הוה ליה למימר 'אלא התם הוא דאפסיד אנפשיה'!
 אלא הש"ס הוא דמתרץ: התם הוא - בבעל חוב [בברייתא שהביא רבא] דאפסיד נפשיה בידים, דידע דדיניה עלויה לפרוע, אבל אשה ליכא למימר כל כך 'איהי היא דאפסידה נפשה' דהא בעת שכתבה לו - לא היתה ראויה עדין לגבות בברור, שהרי לא נתנה כתובה לגבות מחיים; וכן פירש רבינו חננאל. ובכמה מקומות בש"ס דלא חייש לשנויי אלא קושיא אחרונה, ועוד דאינה פירכא כל כך מקמייתא, דלר"נ בר יצחק לא משמע ליה לגמרי אלא משני.

אמר ליה רב יימר לרב אשי [לאיבעיא לעלי: אישתדוף בני חרי - מהו דליטרוף ממשעבדי?]:

(כתובות צה, ב)

והא מעשים בכל יום (דדיינין דנין דכיון דאשתדוף בני חרי - טריף ממשעבדי) ! דההוא גברא דמישכן ליה פרדיסא (כרם) לחבריה לעשר שנין (שיאכלנה עשר שנים ותחזור לבעלים בלא מעות, דכתב ליה "במשלם שניא אילין - תיפוק ארעא דין בלא כסף"), וקש (הזקין) לחמש שנין, ואתא לקמיהו דרבנן וכתבו ליה טירפא!
 התם נמי אינהו הוא דאפסידו אנפשיהו (לוקח שלקח שדה מיד זה שמשכן כרם זה באחריות לאוכלו עשר שנים): כיון דהו ידעי דפרדיסא עביד דקיש (והדר מלוה על הלקוחות) לא איבעי להו למיזבן.
 והלכתא אישתדוף בני חרי - טרפא ממשעבדי.

אמר אביי: ' (אמר לפניו): "נכסי לייך ואחרייך לפלוני" - ועמדה וניסת: בעל - לוקח הוי, ואין ל'אחרייך' במקום בעל כלום' - כמאן? כי האי תנא (כרבי שמעון [בן גמליאל], דאמר: מכירתו מכירה), דתניא: ' "נכסי לייך ואחרייך לפלוני": ירד הראשון ומכר - השני מוציא מיד הלוקחות, דברי רבי; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין לשני אלא מה ששייר ראשון.'
 ומי אמר אביי הכי? והאמר אביי 'איזהו רשע ערום? זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל' [ואיך אומר אביי לנהוג כרבי שמעון בן גמליאל]?!
 מי קאמר 'תינשא' [בתור עצה]? 'נשאת' קאמר [ואמנם הלכה כרבי שמעון בן גמליאל].

ואמר אביי (לקמן מוקמי להא שמעתא בתרייתא באומר לנשואה): ' "נכסי לייך ואחרייך לפלוני", ומכרה ומתה - הבעל מוציא מיד הלוקחות (אם בא לדון עמו - יכול הוא לזכות בדין, שהוא לוקח ראשון), ו'אחרייך' (יכול להוציא) מיד בעל (לקמן מוקי להא שמעתא בתרייתא דאביי באומר לנשואה), ולוקח מיד 'אחרייך' (כרבי שמעון בן גמליאל דאמר דמכירת הראשון מכירה), ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח (אין בית דין נזקקין בפעם הזאת אם בא להוציא מיד הלוקח, שאין הפעם הזאת דומה לראשונה: מתחלה שנכנס להם לוקח זה מכר מכירת האשה, ומיד האשה יכול הבעל לטעון "אני לקחתי ראשון", אבל בזו שהוציא מיד 'אחרייך' - שאין הבעל זוכה אצלו בדין - אין בית דין נזקקין לבעל, כדקאמר טעמיה לקמיה).
 מאי שנא מהא דתנן [במשנתנו לעיל]: 'וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן'?
 התם [במשנתנו] אית להו פסידא לכולהו, הכא - לוקח הוא דאית ליה פסידא.

אזל רפרם, אמר לשמעתיא קמיה דרב אשי: מי אמר אביי הכי? והאמר אביי ' "נכסי לייך ואחרייך לפלוני", עמדה וניסת - בעל לוקח הוי ואין ל'אחרייך' במקום בעל כלום'!?

אמר ליה: התם (דכי אמר אביי 'אין לאחרין במקום הבעל כלום') דאמר לה כשהיא פנויה (וניסת), הכא דאמר לה כשהיא נשואה; מאי קאמר לה? "אחרין ליקני, בעל לא ליקני".

וכן בעל חוב [וכן אשה בעלת חוב]:
תנא: 'וכן בעל חוב' (ראובן נושה בשמעון מנה, ולו שתי שדות) ושני לקוחות (ומכרן לשנים: זו בחמשים וזו בחמשים, וכתב בעל חוב ללוקח שני "דין ודברים אין לי עמך" – בעל חוב נוטל מיד הראשון; וכאן אין לומר "הנחתי מקום שתגבה הימנו", שהרי חובו כנגד שתיהן! ולוקח ראשון מוציא מיד השני, ובעל חוב חוזר ומוציא אף זו מן הראשון, ולוקח שני מבעל חוב, וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה), וכן אשה בעלת חוב (שהיה לה חוב כתובתה על בעלה) ושני לקוחות (ומכר [הבעל] שתי שדותיו לשנים, ואין בשניהם אלא כדי כתובתה, וכתבה לשני "דין ודברים אין לי עמך": האשה מוציאה מיד לוקח ראשון, והוא מן השני, והאשה מן הראשון, והשני מן האשה, ולוקח ראשון מיד השני, וחוזרין חלילה). '

הדרן עלך מי שהיה נשוי